

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

תוכן

- א. מי שזמן אצלו אורחים לא יוליכו בידם מנות אלא אם כן זכה להם מנותיהם מערב יום טוב 1.....
- ב. אם הכנים ברשות בעל החצר חייב רבי אומר לעולם אינו חייב עד שיקבל עליו בעל הבית לשמור 2.....
- ג. כגון שיחד לו קרן זוית 2.....
- ד. אין משקין ושוחטין את המדבריות אבל משקין ושוחטין את הבייתות 3.....
- ה. ואלו הן בייתות כל שיוצאות ורועות חוץ לתחום ובאות ולנות בתוך התחום 4.....
- ו. פציעלי תמרה ... אין מוקצה לר"ש אלא 5.....
- ז. איבעית אימא הני נמי כגרוגרות וצמוקין דמי ואיבעית אימא לדבריו דרבי שמעון קאמר 6
- הדרן עלך משילין פירות 7.....

דף מ.

א. מי שזמן אצלו אורחים לא יוליכו בידם מנות אלא אם כן זכה להם מנותיהם מערב יום טוב

מי¹ שזימן אצלו אורחים לבא אליו ביום טוב, בין אם זימנם מערב יום טוב², ובין אם זימנם ביום טוב עצמו³, לא יוליכו בידם מנות ממאכליו של בעל הבית לאחר הסעודה, למקום שאין בעל הסעודה יכול לילך, אלא א"כ זיכה להם מנות אלו ע"י אחר שאמר לו זכה עבורם במשיכה או בהגבהה מערב יום טוב, דזכין לו לאדם שלא בפניו והיו שלהם מבע"י לילך כרגליהם.

¹ שו"ע ונו"כ שצו חי

² ואף דבשואל שם בסעי' י"א בדיבור קנה התם אמר לו משאיל לשואל גופיה הילכך סמכא דעתיה אבל היכא דלא א"ל בעינן זיכוי ע"י אחר והוי כמו יחד קרן זוית דלעיל הר"ן פ"ה דביצה א"ר או' י"ז תו"ש או' ק' ולפ"ז אם הזמינם מעיו"ט וגם בירר לכל א' חלקו מעיו"ט קנו דהוי כמו שואל אבל אם הזמינם לחוד מעיו"ט ולא בירר לכל א' חלקו מעיו"ט לא קנו דלא דמי לשואל כלי שהוא מבורר ועומד מיהו מדברי התו' שם משמע דגם אם הזמינם מעיו"ט ובירר לכל א' חלקו מעיו"ט לא קנו משום דלא סמכא דעתייהו במנות כמו בכלי דבכלי יודעים איזה כלי ששאלו וסמכא עליה דעתייהו אבל במנות אינם יודעים איזה מנה יתן להם למחר ואפשר דלעת הצורך יש להקל ואם ידעו המנה שבירר להם מבע"י אפשר דגם לדעת התו' קנו. כף החיים שם סה

³ מ"ב שם יד

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

ולפיכך בין אם באו הם מביתם שמחוץ לתחום על ידי עירוב, ובעל הבית לא עירב. ובין אם באו מעיר אחרת שתוך התחום מצד מזרח, אך בעל הבית עירב לעד מערב, אינם יכולים לחולק המנות לביתם, כיון שבעל הבית אינו יכול ללכת לשם. אלא אם זיכה לאחר.

ב. אם הכניס ברשות בעל החצר חייב רבי אומר לעולם אינו חייב עד שיקבל עליו בעל הבית לשמור

הנותן⁴ רשות להבירו להכניס כליו⁵ ופירותיו לחצרו או לרשותו, אם הוזקו בעל חי של בעל הרשות פטור המכניס, ואם הבעל חי הזיק את כלי הבירו או פירותיו פטור בעל הרשות שלמרות שנתן לו רשות מכל מקום לא קיבל עליו שמירתו, והיה לו להבעל הכלים והפירות לשמור, שנתנית רשות אינו מועיל רק לפטור את המכניס, אבל לא לחייב את בעל החצר בשמירתו.

אולם אם קבל עליו בפירוש שישמור הכלים והפירות, חייב בנוקים שיזיקם בעל החיים.

ויש מרבותינו⁶ שסוברים שסתם נתנית רשות הרי זה כקבלת שמירה מנוקין שבאים על ידי העלי החיים של בעל הרשות (אך לא לנוקים שבאים מעלמא).

ג. כגון שיחד לו קרן זוית

כבר התבאר לעיל דף לט: שמי⁷ שהיו לו פירות מופקדים בעיר אחרת מחוץ לתחום, כם מי שעירבו לא יביאו לו מפירותיו, שפירותיו כמוהו⁸ והוא לא עירב. ואם עירב מוליכים לפי מה שעירב.

⁴ עיין סימן שצ"ח [סעיף ו'] שכתב הטור פלוגתת הנאונים בזה, דר"י והרא"ש פסקו כרבנן [ב"ק מ"ז ע"א] דאמרו כל שנתן להבירו רשות להכניס פירות, קיבל עליו שמירת הפירות, והרי"ף [ב"ק כ"א ע"א מדפי הרי"ף] והרמב"ם [שם] פסקו כרבי [שם ע"ב] דאמר אף אם נתן לו רשות להכניס לא הוה כאילו קיבל עליו נמירותא. מיהו ה"מ שלא נתחייב בעל החצר בתשלומי הזיק בעל הפירות אם הזיקו שורו לפירות שהכניס, אבל כתב שם [סעיף ה'] דלכו"ע אין בעל הפירות חייב בנוקי דבעל החצר אם הוזק שורו דבעל החצר בפירותיו. סמ"ע שצג ס"ק ג

⁵ דעת המחבר כרבי בשו"ע חו"מ שצג א ושצח ה

⁶ רמ"א שם ושם כדעת הכמים

⁷ שו"ע ונו"כ או"ח שצז יז

⁸ בתוספתא סוף ביצה איתא ואם יש שם אפטרופוס (ר"ל במקום הפירות) מנהיג נכסיו של בעל הפירות, מביאין ע"פ אפטרופוס אם הוא עירב עכ"ל ופשוט הוא דהו"ל כמו רועה. ביאור הלכה שם ד"ה שפירותיו

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

במה דברים אמורים כשמי שהפירות מופקדים אצלו לא קיבל עליהם שמירה⁹ כגון שיחד להם קרן זוית, שאמר לו הניחם בזוית זו, שאז לא קבל עליו שמירתן כלל, רק כוונתו היא הרי ביתי לפניך הנח לך בזויות זו ושמור לך, וכל שכן אם אמר לו בפירוש הנה הבית לפניך הנח לך במקום שתראה, שלא קבל עליו שמירתן כלל, וכן בכל מקרה בו אין חל עליו חובת שמירה מן הדין.

אבל אם כשהפקידם אצלו קיבלם ממנו סתם, הרי קבל עליו שמירתן והרי הם כרגליו של השומר, כיון שהם מסורים בידו לשמורן.

וכ"ז כשהניח הבעלים את פירות בסתם ואח"כ נמלך ליטול מהן ביום טוב, אבל אם היה הדבר עומד ליטול מהן ביום טוב, הם ברשות בעליהן בכל אופן, גם אם קיבל הנפקד שמירה עליהם¹⁰.

ואפילו לא ידע הנפקד שבדעת בעל הפירות לקחתם, מכל מקום אם בעל הפירות חשב בעת קנית שביתתו להשתמש בהם למחר, מותר להביאן, דקנו שביתתו¹¹.

ד. אין משקין ושוחטין את המדבריות אבל משקין ושוחטין

את הבייתות

ביום טוב¹² מותר ליתן מזונות לפני הבהמה והעופות, אפילו בהמות שהם מוקצה, אם אמנם מזונותיהם עליו, אבל רק בתנאי שאין עליהם איסור צידה,

⁹ והוא כפירש"י ור"ח וכן פירש הרא"ה ומאירי ורא"ש וטור ורי"ן, אכן באמת לשון המחבר שהוא לשון הרמב"ם אינו מורה כפירוש זה אלא דעיקר הדבר תלוי בייחוד לו מקום דהעמידו ברשותו לענין עירוב ובמסרו לנפקד בלא יחוד מקום העמידו ברשות הנפקד, ולא תלי הדבר כלל בחיוב שמירה, ואפילו שכרו להדיא שישמור אעפ"כ ביחוד מקום קאי ברשותיה לענין עירוב (ומשמע עוד מלשונו דהאי ייחוד לו קרן זוית קאי על המפקיד והיינו כנ"ל) וכבר העיר בזה בנשמת אדם עיין שם שהאריך איך לנקוט לדינא. ביאור הלכה שם ד"ה כשייחד, ואפשר בצורך שמחת יום טוב יש לסמוך עליהו

¹⁰ דהנפקד גופא מקני לה כשביתת בעל הפירות, וכמו בשור של פטם דמקני לה כשביתת כל אחד. מ"ב שם מג שער הציון שם ס"ק לו

¹¹ שער הציון שם

¹² שו"ע ונו"כ תצו ז ואע"ג ששם בסעי' ב תלה הדבר באם הבעל חי מוקצה שמא יבוא לאכול מהן ביום טוב העיקר כמ"ש בסעי' ז שתלוי הדבר אם יש בו צידה, אף אם הוא מוקצה וכן דעת הרבה מרבתינו הראשונים וכתב הפר"ח דכן נוהגין העולם וכן הוא העיקר. ובאמת אין סברא לומר דאסרו חכמים לבעלים לפרנס בהמה שלהם ביום טוב היבא דעומדת לחליבה אף דמזונותיה עליו ולא לחשוש לצער בע"ח וכל זה משום חשש שמא ישכח ויבוא לשוחטה ויעבור איסור מוקצה שהוא לכל היותר מדרבנן והתורה אמרה למען ינוח שורך וחמורך ומאי מנוחה איכא אם לא יתן לה לאכול ותמות ברעב ודע, דכל זה אם נסבור דמוקצה אסור ביום טוב, והמחבר אזיל בזה למעמיה שפסק בסימן תצ"ה דמוקצה אסור ביום טוב, אמנם ליש אומרים שמביא בהנ"ה לעיל שם דמוקצה מותר ביום טוב, אם כן כל שכן דנותנין לפניהם מזונות אם הוא דבר שניצוד ועומד מ"ב שם ד, שער הציון שם ס"ק ה ביאור הלכה שם ב ד"ה דגים

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

ולאו דוקא הבעלים, אלא גם כל אדם אחר מותר בזה. יש עליהם איסור צידה, אין ליתן להם את מזונותיהם במקום הרגיל אלא יתנם במרחק מה מהם¹³, היכר שהצריכו חז"ל שלא יבוא לצוד אותם על מנת לשוחטם ולאוכלם, שהרי לא התירו הצידה ביום טוב.

בהמות טמאות ועופות טמאים, שאין חשש שמא יבוא לאכול מהם, מותר להאכילם כל שמזונותיהם על האדם¹⁴.

לפיכך צפורים הנתונות בכלוב שיכול לתפסם בריצה אחת אחריהם¹⁵, מותר להאכילן, על אף שאסור לטלטל את הכלוב, משום איסור מוקצה.

אקווריום¹⁶ שיש בו דגים ועמחי מים, אסור להחליף את מימיו בשבת ויו"ט, אך אם צריך להוסיף מים בכל יום מותר להוסיף גם בשבת ויו"ט. מכיון שמזונותיהם על האדם, ובלי תוספת מים הם עלולים למות, והרי זה כהאכלתם. ובאשר לטלטול האקווריון עצמו על המים והדגים שבו, יש מקום להחמיר ולחוש לאיסור מוקצה.

וכן מותר להאכיל ולהשקות הבהמות שברפת, התרנגולים שבלולים, חתולים וכלבים

כל בעל חיים שאינו מוצא לו מזון, והוא רעב, מותר ליתן לפניו מזון גם בשבת וגם ביום טוב, כי הרי כתוב (תהלים קמה פסוק ט) וְרַחֲמֵינוּ עַל כָּל מַעֲשֵׂיו, וכן מותר לתת מזון לפני הכלב, גם אם אין מזונותיו על האדם¹⁷.

במקום בו יש חשש הפסד מותר להאכיל בעלי חיים שיש עליהם איסור צידה לפיכך דבורים שחושש שיברחו מותר ליתן לפניהם מזונות¹⁸.

ה. ואלו הן בייתות כל שיוצאות ורועות חוץ לתחום ובאות ולנות בתוך התחום

¹³ מ"ב שם ה

¹⁴ מ"ב שם ה

¹⁵ בעופות טהורים, שבעופות טמאים אפילו אינו יכול לתפסם, מותר.

¹⁶ שמירת שבת כהלכתה פרק כז אות כז ובדגים טמאים יהיה מותר אף אם מחוסרים הם צידה באקווריום.

¹⁷ מ"ב שכר לא ערוה"ש סי' שכר סע' ב

¹⁸ ביאור הלכה תצו ז ד"ה אסור

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

בהמות¹⁹ שיוצאות ורועות חוץ לתחום ובאות ולנות לפעמים²⁰ תוך התחום, הרי אלו מוכנות ולוקחין מהן ושוחטין אותן ביום טוב, אפילו אם רק באו לתוך התחום לאחר כניסת החג.²¹

ו. פציעלי תמרה ... אין מוקצה לר"ש אלא

כל²² דבר הראוי לאכילה בשבת²³ אין בו דין מוקצה אפילו אם הוא עומד לסחורה, כגון תמרים ושקדים ושאר פירות העומדים להוליכם לסחורה למקום אחר מותר לאכול מהם בשבת, מלבד ואפילו אם דחה אותם בידים מלאכול בשבת, כגון חטים שזרען בקרקע מותר לאכול מהן בשבת אם עדיין לא השרישו, וכן ביצים שנתנן תחת התרנגולת לגדל אפרוחים מותר לטלטלן, וכן תמרים הנלקטים קודם בישולם וכונסים אותם בסלים והם מתבשלים שם מאליהם, מותר לאכול מהם קודם גמר בישולם. מלבד אתרוגים העומדים לסחורה (לפני חג הסוכות), דינם כמוקצה מחמת חסרון כים ואסור לטלטלם.²⁴

וכן כל מיני פירות שמניחים אותם לייבשם מותר לאכול מהם שיתייבשו²⁵, וכן מותר לטלטל כלי עם ירקות כבושים²⁶, כגון מלפפונים באמצע חימוצם וכדו' ואינם מוקצה, דאף דאינם ראויים כ"כ, מ"מ ראויים הם לאכילה. חוץ מגרוגרות וצימוקים שאסור לאכול מהם או לטלטלן משהניחם עד לאחר שנתייבשו לגמרי, לפי שהן מסריחות בנתיים ואינן ראויין לאכילה משנשתחו שם מעט, עד שיתייבשו לגמרי. ולכן אסורים בשבת משום מוקצה.

¹⁹ שו"ע ונו"כ תצה ג

²⁰ במשך העונה, מ"ב שם יב

²¹ מ"ב שם יג

²² שו"ע ונו"כ שי ב

²³ בדבר שאינו אוכל אף לר"ש יש מוקצה לפעמים כגון מוקצה מחמת חסרון כים וכמ"ש בסימן ש"ח ס"א וכן בדבר שאינו כלי כגון מעות וצורות ואבנים וכיו"ב. מ"ב שם ב וכ"כ באור שמח שבת כה ה"ט לדייק מדברי הרמב"ם וטעם הדבר כתב, דדעתיה דאינש על כל מידי דחוי ליה, ולא שייך לאוקמי חסרון כים נגד אוכל, דכל אשר לו יתן האדם בעד נפשו, עי"ש שהביא ראיות לזה. ובחי"א (כלל סו סעיף ב) כתב טעם אחר, דעל אוכלין לא היתה גזירת מוקצה, כיון שהם לצורך שבת לא רצו לגזור, ולכן אפילו לא הומינן לא במחשבה ולא בדבור מותר לטלטלן שהם דברים שמצוה לעסוק בהם או להתענג אולם בבית יוסף ריש סי' שח מבואר להדיא דגם באוכלין שייך מוקצה מחמת חסרון כים. וכן מבואר במחצה"ש (סק"ג), ובאבני נזר (סימן תב).

וכ"מ בתוס' ישנים. ובש"כ כ או כא פסק שאינם מוקצה

²⁴ שמירת שבת כהלכתה פרק כ אות כא ובהערה סז כתב דשאני התם שאין מקפידין הרבה, משא"כ באתרוגים העומדים לסחורה. אולם צ"ע דדעתיה דאינש על כל מידי דחוי ליה, ולא שייך לאוקמי חסרון כים נגד אוכל, דכל אשר לו יתן האדם בעד נפשו.

²⁵ מ"ב שם ט

²⁶ שו"ת שבט הקהתי (ח"ב סי' קלט) בשם הגריש"א, אך עי"ש שדן להחמיר שלא לטלטלן מצל לחמה שגורם בכך שיתחמצו מהר ודמי למעבד.

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

ואין צריך לומר אם אינן ראויין לגמרי, שהרי הן גרוועין מכל מוקצה שהרי הן כאבנים ועפר ואפילו הזמנה מבעוד יום אין מועלת בהם. אלא אפילו אם הן ראויין ואינן ראויין שיש אנשים שאוכלים אותן ויש שאינן אוכלים אעפ"כ אסורים משום מוקצה שכיון שדחה אותן בידים אינן עולין מידי דחייתן עד שיהיו ראויין לגמרי.

וכבר למדנו שזהו רק במאכלים המותרים האכילה אך פירות ומאכלים האסורין באכילה מחמת איסור שבהם, כגון טבל, ערלה, כלאים, בשר שנתערב בחלב, או לחם שלא הופרשה ממנו חלה, או חמץ שעבר עליו הפסח, וכן תרומה, תרומת מעשר וחלה בזמן הזה שאסור לאוכלן כולן מוקצין הן כדין מוקצה מחמת גופו.

וכן אוכלין האסורים בשבת באכילה ולאחר השבת יהיו ראויים לאכילה (אפי' בלי שום פעולה מצד האדם), כגון ביצה שנולדה בשבת, פירות שנשרו מן האילן בשבת ויו"ט, משקין שזבו מהפירות העומדים לסחיטה, חלב שנחלב בשבת ויו"ט, מותר השמן שבגר שהיה דלוק בכניסת השבת וכבה, וכן שמן או שעוה שנטף מן הנר מ"מ כולן מוקצין הן בשבת מחמת האיסור שעליהם.

דף מ:

ז. איבעית אימא הני נמי כגרוגרות וצמוקין דמי ואיבעית

אימא לדבריו דרבי שמעון קאמר

בהמות²⁷ הרועות ולנות חויץ לתחום כל ימי הקיץ²⁸, אף שנכנסים לבית בתחילת ימות הגשמים, מכל מקום כל ימי הקיץ אין דעת אנשי העיר עליהם והרי הן מוקצין, ואם באו ביום טוב²⁹ לעיר אין שוחטים אותן ביום טוב אף על פי שבאו לעיר מאליהם ביום טוב, שלא מדעת הישראל³⁰, אם בבין השמשות היו חויץ לתחום, ואין שוחטים אותן. וי"א שלמתירים מוקצה ביום טוב לעיל דף ב: הרי הם מותרים, ויש אוסרים³¹ לכו"ע שהרי זה כגרוגרות

²⁷ שו"ע ונו"כ שם תצה נ

²⁸ דדעתו לפסוק בת"ק. מ"ב שם יד ושער הציון שם ס"ק יג

²⁹ ואם באו בערב יו"ט משמע מזה דנפקע מנייהו שם מדברי ומן הסתם הוי להו מוכנים ופשוט דדוקא בדידע בהו ביה"ש. וכן הוא בבה"ג הלכות יום טוב בסופו אכן הרב המאירי כתב להדיא דאפילו באו מעיו"ט דמסתמא לאו דעתיה עליהו אא"כ זימננס בפירוש מערב עי"ש וצ"ע לדינא ועיין בספר בית מאיר שמאריך בפרט זה. ביאור הלכה שם ד"ה אם באו

³⁰ אושעירבו לאותו צד או לענין להתיר אותם לישראל אחר דאל"כ בלא"ה אסורין שהרי באו מחויץ לתחום. מ"ב שם טו

³¹ מגן אברהם בשם ים של שלמה, וכדעת העמוד דפסק כתרין קמא בש"ס, וסבירא להו דתירוצא קמא לאו לרבי בלחוד קאתי ואאיננס באים לבית לעולם כמו שפירש רש"י, אלא אכל מדבריות קאי. שער הציון שם ס"ק יז

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

וצמוקים שהעלם לנג ליבשן דלכו"ע אסוחי אסה דעתייהו מנייהו עד שיתייבשו.

במה דברים אמורים בבהמת ישראל, אבל בהמות של נכרי³² אין בהם דין מוקצה, ולפיכך נכרי שהביא בהמות אם הביאן לצורך נכרי או אפילו אם הביאן סתם לעיר שרובה נכרים שכל המביא מן הסתם לצורך הרוב הוא מביא הרי אלו מותרים, אפילו אם ידוע שלנו חוץ לתחום, שהרי איסור מוקצה אין בהם כיון שהן של נכרי, ומשום שבאו מחוץ לתחום אין לחוש כיון שלא הביאן לצורך ישראל. ואם הביאם לצורך ישראל מותר לישראל אחר³³.

הדרן עלך משילין פירות

הדרן עלך משילין פירות וסליקא מסכת ביצה

ברוך הנותן ליעף כח שחזקני ואמצני לסדר הלכות מסכת ביצה ועזרני עד כה.

ביצה עם יציאתה נגמרת, בהכנה רבה ובהזמנה, אוכל נפש היא כולו לה'.

וכשם שזיכני, כה יזכני לסדר על שאר מסכתות.

ולא אנשל בדבר הלכה, ומאת ה' אשא ברכה.

אמן! כן יהי רצון.

³² שו"ע ונו"כ שם

³³ מ"ב שם ה"י

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

ה' ירחם עלינו על גלותינו. ויגאלנו גאולת עולם. אמן.